

ГЕНДЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ДО ЛІДЕРСТВА У СТУДЕНТІВ УНІВЕРСИТЕТУ

У статті проаналізовано основні підходи до визначення поняття «мотивація до лідерства» у молоді. Визначено складові мотивації до лідерства у студентів: індивідуальні потреби та мотиви (індикатором є мотиви лідерства); спрямованість особистості (індикатором є види спрямованості); поведінка особистості (індикатором є стилі лідерства). Зроблено висновок про гендерні особливості мотивації до лідерства у студентів університету.

Ключові слова: мотивація, лідерство, гендер, мотивація до лідерства, студенти.

The article deals with the analyzes the main approaches to defining the concept of «motivation for leadership» in youth.

Motivation for student leadership is a complex formation in the personality structure that involves many needs (in power, achievement, affiliation, control, risk), whose presence provides a steady desire to take leadership positions and demonstrate leadership behavior. These needs are most often actualized in youth.

The components of students' motivations for leadership are identified: individual needs and motives (leadership motives are an indicator); personality orientation (types of orientation are an indicator); personality behavior (leadership style is an indicator).

An empirical study of the gender features of motivation for leadership in student youth has revealed:

- in the formation of a future leader, family education is crucial, where parent leaders have children with leadership qualities;

- women above men evaluate their leadership potential, but men are more satisfied with their role as a leader;

- among the motives of leadership, women most often chose the motive of affiliation, and men – the motive of power. That is, for women the role of leader allows to expand the circle of acquaintance with new people and to apply cooperation (orientation towards someone), and for men leadership qualities encourage the use of power and domination in different spheres of life (orientation towards oneself);

- in men, especially leaders, the desire for success is higher than for women;

- motivation to achieve is more pronounced in men;

- men's and women's leaders have more advanced leadership skills than those who do not actively participate in student self-government. At the same time, leaders students are highly motivated, risk-averse and self-motivated; female students show masculinity and democratic leadership style;

- leaders students most often choose the personality orientation for themselves, and female students – the orientation for activity;

- androgynous personalities predominate among student youth, however, the leaders tends to be a masculine personality.

Keywords: motivation, leadership, gender, motivation for leadership, students.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві, де швидкими темпами відбуваються соціально-економічні зміни, бути лідером стає необхідною умовою формування конкурентоспроможної особистості. Актуальність питань гендерної рівності та розвінчування гендерних стереотипів, зокрема, щодо

феномену лідерства, спонукає наукову психологічну спільноту досліджувати гендерні аспекти лідерства. У юнацькому віці особистість визначається зі своїми життєвими цілями, переконаннями та інтересами, йде завершення формування «Я-концепції». Тому вивчення гендерних особливостей мотивації до лідерства у студентів, як соціально активної молоді, сприятиме глибшому розумінню умов розвитку їх лідерського потенціалу та світогляду загалом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З середини 70-х рр. ХХ ст. почалось дослідження гендерних особливостей лідерства, яке на сучасному етапі активно продовжують як вітчизняні, так і зарубіжними вченими: Т. Бендас, А. Весельська, Н. Григорьєва, Л. Заграй, К. Кот, Н. Куравська, І. Логвінов, Л. Пампуха, О. Чуйко, О. Щотка, D. A. Butterfield, L. Hoyt Crystal, M. Jyrkinen, G. Mohr, G. N. Powell, B. Schyns, S. Simon, H.-J. Wolfram та ін.

Теоретичний аналіз психологічних теорій гендерних особливостей лідерства, здійснений О. Чуйко та Н. Куравською, дозволив виокремити три основні напрямки:

- гендерний чинник розглядається як визначальний, основний (концепція гендерного потоку (Б. Гутек), теорія гендерного відбору лідерів (Дж. Боумен, С. Суттон), концепція токенизму (Р. Кентер), модель інтеграції (Е. Джоунс, Р. Лайден, Т. Мітчелл), ідея адрогенії (Дж. Спенс, С. Бем) та ін.);

- перевага надається лідерським якостям (ситуаційно-посадовий підхід (Р. Хауз, Дж. Хант), статусна теорія (Дж. Бергер), теорія мети Р. Хауза, модель LMX та ін.);

- гендер та лідерство розглядаються як рівноправні (соціально-рольова теорія гендерних відмінностей лідерів (Е. Іглі), «теорія схем» та ін.) [8, с. 125].

Проте досі в науковій літературі залишаються мало дослідженими гендерні особливості та структурні компоненти мотивації до лідерства у студентської молоді.

Мета дослідження: здійснити емпіричне дослідження гендерних особливостей мотивації до лідерства у студентів університету. **Завдання дослідження:** описати уявлення студентів про власні можливості до лідерства; емпірично дослідити структурні компоненти мотивації до лідерства студентської молоді; визначити гендерні особливості мотивації до лідерства у студентів університету.

Методи і методика дослідження. З метою вивчення гендерних особливостей мотивації до лідерства у студентської молоді університету було проведено емпіричне дослідження і використано наступні методики: опитувальник «Мотивація досягнення» (А. Мехрабіан, адаптація М. Ш. Магомед-Емінова) [7], методика «Діагностика лідерських здібностей» (Є. Жаріков, Є. Крушельницький) [7], опитувальник «Мотивація афіліації» (А. Мехрабіан), модифікація (М. Ш. Магомед-Емінова) [7], опитувальник «Дослідження схильності до ризику» (А. Г. Шмельов) [1], методика «Діагностика спрямованості особистості» (Б. Басса) [2], методика «Діагностика стилю лідерства» (Л. В. Рум'янцева) [1], методика «Маскулінність-фемінність» (С. Бем) [5], а також авторську анкету.

Виклад основних положень. Мотивація до лідерства – це складне утворення у структурі особистості, що включає потреби (мотиви) лідерства, наявність яких забезпечує стійке прагнення займати лідерські позиції та демонструвати лідерську поведінку [6].

Теоретичний аналіз дозволив нам визначити складові мотивації до лідерства у студентської молоді:

- індивідуальні потреби та мотиви (індикатором є мотиви лідерства);
- спрямованість особистості (індикатором є види спрямованості);
- поведінка особистості (індикатором є стилі лідерства). Тобто потреби та мотиви лідерства (афіліації, досягнення, влади, контролю, ризику) через спрямованість особистості (на взаємодію, на результат, на себе) визначають той чи інший стиль лідерства (ліберальний, демократичний, авторитарний) [4].

В емпіричному дослідженні гендерних особливостей мотивації до лідерства у студентської молоді, яке проводилось протягом березня-травня 2019 року, взяли участь 50 студентів денної форми навчання ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Серед досліджуваних – 25 чоловіків та 25 жінок віком від 18 до 22 років. Усі опитувані проходять дослідження добровільно.

Для детального аналізу результатів дослідження вибірка була поділена на дві групи. Перша група (10 чоловіків та 10 жінок) – студенти, які виконують в університеті керівні функції (старости груп, їх заступники, сенатори факультетів, профори тощо). Друга група (15 чоловіків та 15 жінок) – студенти, які під час навчання не беруть участь у роботі органів студентського самоврядування та не займають в університеті лідерських позицій. Тому отримані результати будуть інтерпретуватись як для загальної вибірки (50 осіб), так і в порівнянні двох груп (умовно – «лідерів» та «не лідерів»).

Аналіз результатів анкетування показав, що серед 44% студентської молоді, загалом, та серед 80% жінок-лідерок та 90% чоловіків-лідерів, зокрема, батьки або були, або є посадовими особами (керівник, заступник керівника). Натомість у 86,7% студенток та 80% студентів, які не мають лідерських (керівних) позицій в університеті, батьки не працюють на керівних посадах. Таким чином, у формуванні майбутнього лідера визначну роль має спадкова схильність та сімейне виховання, де батьки власним прикладом, демонструючи лідерські якості, спонукають дітей до досягнення успіху у різних сферах життя.

Спадкову схильність до лідерства довели вчені з кількох країн світу, які вивчали ДНК близько 4 тисяч американців. Учасники дослідження проявляли організаторські здібності і змогли побудувати успішну кар'єру. Виявилось, що на 25% лідерські якості в характері людини є вродженими і залежать від наявності гену rs4950. Проте людині необхідно все ж розвивати вроджені лідерські якості [3]. Тому батьки-лідери мають можливість виховати дітей-лідерів, інакше такий потенціал може так і залишитися нереалізованим.

Також в анкеті молоді пропонувалось обрати мотиви, які спонукають їх до ролі лідера (афіліації, влади, контролю, досягнення, ризику) (Табл. 1).

Мотиви лідерства	Частота вибору, у%	
	Студентки, n=25	Студенти, n=25
мотив афіліації	52	20
мотив влади	20	64
мотив контролю	32	44
мотив досягнення	36	48
мотив ризику	40	28

Як показало дослідження, серед студенток переважаючим є мотив афіліації (52%), а найменшу кількість виборів отримав мотив влади (20%). Результати серед студентів протилежні: домінує мотив влади (64%) та досягнення (48%), а найменшу кількість виборів отримав мотив афіліації (29%). Мотив ризику, як виявилось, частіше обирали студентки. Тобто для жінок юнацького віку роль лідера, перш за все, дозволяє розширити коло знайомств з новими людьми (орієнтація на когось), а для чоловіків – спонукає до використання владних повноважень у різних сферах життя (орієнтація на себе). Це підтверджує загальноприйняті уявлення про модель поведінки чоловіка-лідера, базовану на домінуванні і конфронтації, та поведінки жінки-лідерки, базовану на співпраці та колегіальному прийнятті рішень [8].

Розглянемо переважаючі мотиви лідерства чоловіків та жінок детальніше.

Дослідження *мотивації афіліації* студентської молоді показало, що у жінок, у порівнянні з чоловіками, важливим є прагнення бути прийнятою у товаристві інших людей. Цікавою виявилась відмінність у показниках страху відкидання як мотиву афіліації студентів: у чоловіків цей страх є нижчим, ніж у жінок загалом (рис. 1).

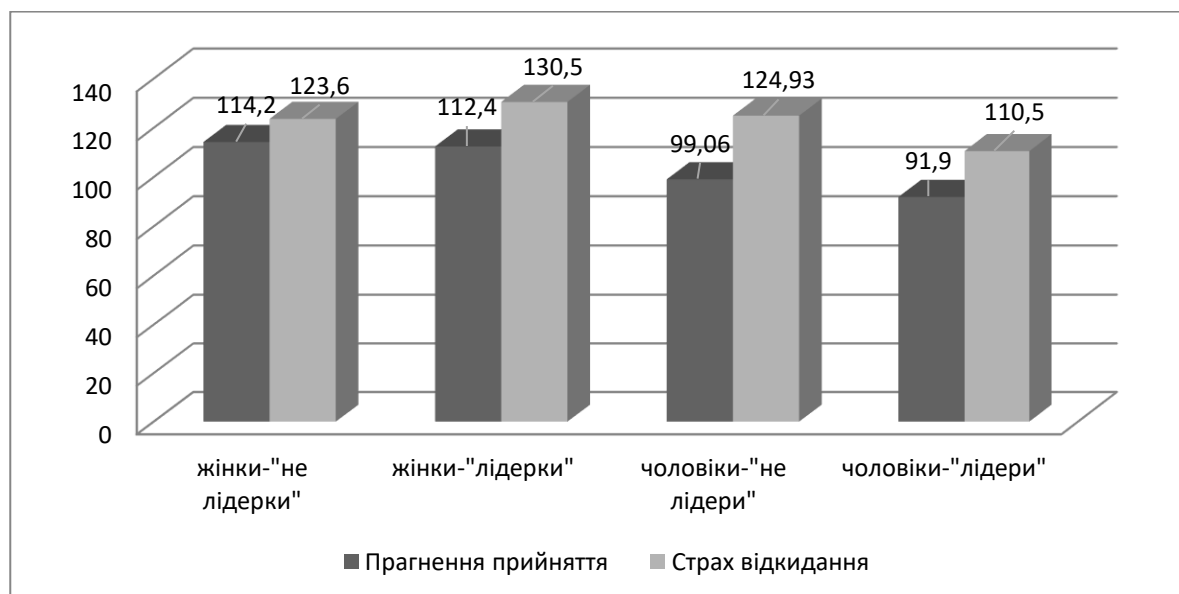

Рис. 1. Середні значення показників мотивації афіліації у студентів та студенток університету

При цьому, у жінок-лідерок страх відкидання є набагато вищим ніж у чоловіків-лідерів (середнє значення – 130,5 і 110,5 відповідно), що ще раз підтверджує важливість для жінки, особливо лідера-керівника, відносин з оточуючими, її прийняття та співробітництво заради досягнення цілей.

Аналіз середніх значень *мотивації досягнення* молоді свідчить про те, що високий рівень прагнення до успіху притаманний чоловікам у порівнянні з жінками, загалом, а також студентам-лідерам, зокрема (рис. 2).

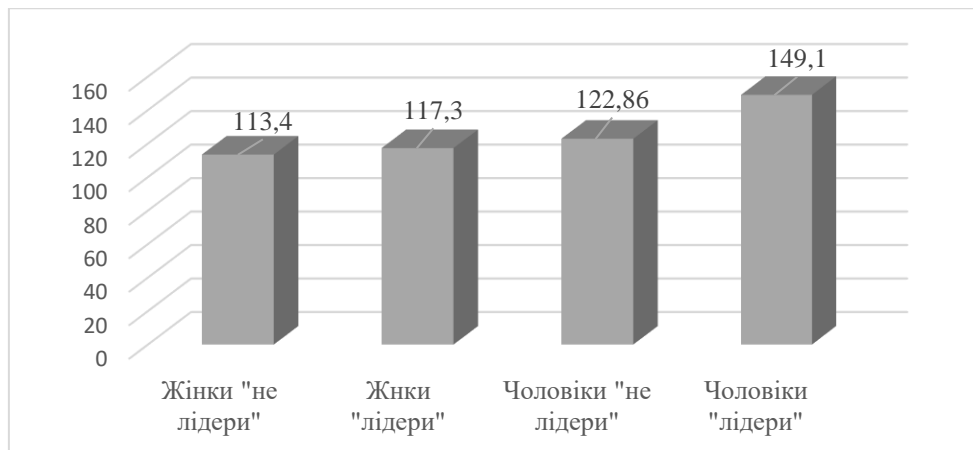

Рис. 2. Середні значення показників мотивації досягнення у студентів та студенток університету

Дослідження *лідерських здібностей* та *схильності до ризику* студентської молоді свідчить, що більше половини опитаних студентів університету не проявляють лідерських якостей (56% – мають низький рівень, 32% – середній, 12% – високий), а схильність до ризику у них на середньому рівні. Усі опитані студентки університету на середньому рівні мають схильність до ризику, проте лише 52% проявляють лідерські здібності.

Як показало опитування, між середніми значеннями показників лідерських здібностей та схильності до ризику студентів обох статей, які не займають лідерських позицій в університеті, немає значних відмінностей (рис. 3). Проте є суттєва різниця у середніх значеннях показників лідерських здібностей студенток-лідерок та студентів-лідерів – вони є вищими у порівнянні із показниками попередньої групи досліджуваних. Так, серед студенток-лідерок середнє значення показника сягнуло 29,1 у порівнянні з 22,6, а серед студентів-лідерів – 32,4 у порівнянні з 21,06. Також варто зазначити, що серед студентів-лідерів підвищилось середнє значення показника схильності до ризику, яке становить 21,1 у порівнянні з 18,1 (рис. 3).

Тобто у студентів та студенток, які займають лідерські позиції в університеті, більше розвинуті лідерські якості (ініціативність, рішучість, комунікабельність, організованість, самокритичність, стресостійкість та ін.) ніж у тих, хто не бере активну участь у студентському самоврядуванні.

Рис. 3. Середні значення показників лідерських здібностей та схильності до ризику у студентів та студенток університету

Дослідження кореляційних зв'язків між структурними компонентами мотивації до лідерства у студентської молоді виявило, що жінки-лідерки мають лідерські якості, якщо вони проявляють маскуліність ($-0,683^1$) і демократичний стиль лідерства ($0,358$); чоловіки-лідери – якщо вони проявляють маскуліність ($-0,816$), мають високий рівень мотивації досягнення ($0,486$), схильні до ризику ($0,347$), орієнтовані на себе ($0,440$) та на діяльність ($0,334$), але не орієнтовані на взаємодію ($-0,438$), проявляють авторитарний стиль лідерства ($0,481$), а також у них знижений страх відкидання ($-0,388$). Таким чином, в університеті студенти, які володіють лідерськими якостями, проявляють маскуліність, мають високу мотивацію досягнення, схильні більше ризикувати, орієнтовані на себе і не схильні до взаємодії.

Аналіз результатів діагностики *спрямованості особистості* студентської молоді дозволив отримати такі показники (табл. 2):

Таблиця 2

Показники спрямованості особистості у студентської молоді

Категорія досліджуваних	Спрямованість особистості, у%		
	на себе	на взаємодію	на діяльність
Студентки (загальна вибірка)	52	16	32
Студенти (загальна вибірка)	64	16	20
Студентки-лідерки	40	10	50
Студенти-лідери	80	10	10
Студентки-«не лідерки»	60	20	20
Студенти-«не лідери»	53,3	20	26,7

¹ Тут і далі – коефіцієнт кореляції r-Спірмена, при $p \leq 0,05$

Тобто у досліджуваних студентів університету переважає спрямованість особистості на себе (у 64% чоловіків та 52% жінок), яку найчастіше обирають студенти-лідери (80%). Спрямованість на діяльність більше обирають студентки-лідерки (50%). Щодо спрямованості на взаємодію, то цей показник низький серед усіх груп досліджуваних, окрім цього, в «лідерів» він нижчий, ніж у студентів, які не займають лідерських позицій.

Можна зробити висновок, що студенти-лідери прагнуть задовольнити особистісні інтереси та задовольнити свої потреби у самоствердженні, владі тощо. Студентки-лідерки, в свою чергу, прагнуть виконувати свою діяльність якомога краще, максимально концентруючись на ній.

Кореляційний аналіз показав, що жінки обирають спрямованість на себе, коли мають низьку спрямованість на взаємодію (-0,533) та не застосовують ліберальний стиль лідерства (-0,217), а чоловіки – коли мають сформовані лідерські якості (0,440), високий мотив досягнення (0,306), проявляють авторитарний стиль (0,556) та не спрямовані на взаємодію (-0,867).

Аналіз результатів діагностики переважаючого *стилю лідерства* у молоді показав, що серед жінок-лідерок переважає демократичний стиль лідерства, а серед студентів-лідерів – авторитарний стиль (табл. 3).

Таблиця 3

Показники переважаючого стилю лідерства у студентської молоді

Категорія досліджуваних	Стиль лідерства, у%		
	Авторитарний	Демократичний	Ліберальний
Студентки (загальна вибірка)	24	76	0
Студенти (загальна вибірка)	64	32	4
Студентки-лідерки	0	100	0
Студенти-лідери	80	20	0
Студентки-«не лідери»	40	60	0
Студенти-«не лідери»	53,3	40	6,7

Також було виявлено, що у молодих лідерів середнє значення показника демократичного стилю є вищим, ніж у тих, хто не приймає участь у студентському самоврядуванні (193,1 і 185,2 відповідно). Проте у студентів-лідерів середнє значення показника авторитарного стилю є вищим як у студентів-«не лідерів» (195,5 та 175,6 відповідно).

Проаналізуємо гендерні особливості досліджуваних. Аналіз результатів дослідження показав, що серед сукупного числа опитаних 88% є андрогінними особистостями, 6% маскулінними та 6% фемінними. Тобто серед студентської молоді переважають андрогінні особистості, маскулінних та фемінних значно менше. Серед студентів обох статей, які не виконують керівних функцій в університеті, трапляються фемінні особистості, зокрема 13,33% дівчат та 6,67% хлопців. Щодо студентів, які займають керівні посади в університеті, трапляються маскулінні особистості, зокрема 10% дівчат та 20% хлопців.

Варто також звернути увагу на середні значення показника «маскуліність–андрогінність–фемінність» загальної вибірки та окремо за групами.

Показник вважається андрогінним, якщо знаходиться в межах від -1 до +1, менше -1 – показник маскулінний, більше +1 – фемінний.

Як видно на рис. 4, середнє значення показника «маскулінність-андрогінність-фемінність» у молодих лідерів є андрогінним, що тяжіє до маскулінного. Натомість, середнє значення цього показника у студенток та студентів «не лідерів» є андрогінним, що тяжіє до фемінного (рис. 4).

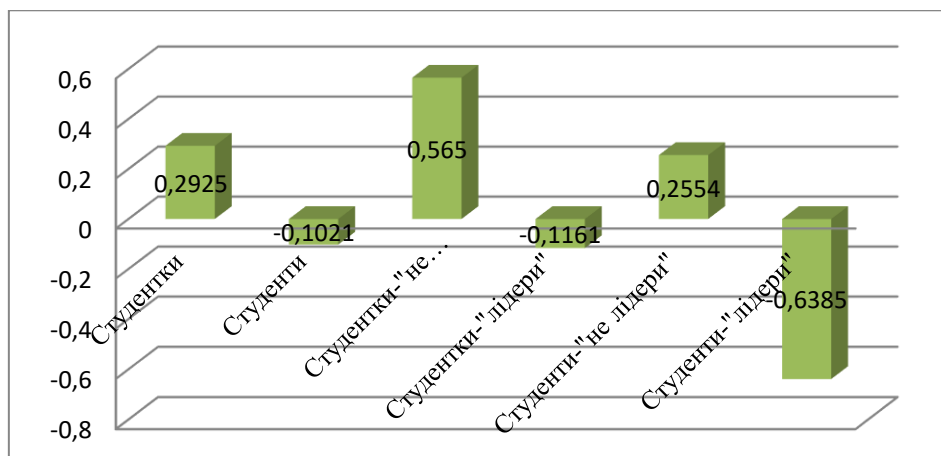

Рис. 4. Середнє значення показника «фемінність–андрогінність–маскулінність» у студентів та студенток університету

Аналіз результатів дослідження показав, що студентські лідери проявляють якості, які традиційно приписують чоловікам і пов'язані з функціями влади – сила, воля, агресивність, ініціативність тощо. Це підтверджує кореляційний аналіз, здійснений як для всієї вибірки опитаних, так і для чоловіків та жінок окремо. Студентська молодь університету, яка проявляє маскулінність, має розвинуті лідерські здібності (-0,646), високу мотивацію досягнення (-0,379) та низький мотив взаємодії (0,247).

Висновки. Таким чином, мотивація до лідерства у студентської молоді – це складне утворення у структурі особистості, що включає багато потреб-компонентів, зокрема, потреби у владі, досягненні, афіліації, контролі, ризику, наявність яких забезпечує стійке прагнення займати лідерські позиції та демонструвати лідерську поведінку. Ці потреби найчастіше актуалізуються в юнацькому віці.

На основі теоретичного аналізу ми визначили, що мотивація до лідерства у студентів має внутрішній (індивідуальні потреби та мотиви лідерства, спрямованість особистості) та зовнішній компоненти (поведінка особистості).

Емпіричне дослідження гендерних особливостей мотивації до лідерства у студентської молоді виявило наступне:

- у формуванні майбутнього лідера визначну роль має сімейне виховання, де у батьків-лідерів ростуть діти з лідерськими якостями;
- жінки вище за чоловіків оцінюють свій лідерський потенціал, проте чоловіки більше за жінок задоволені своєю роллю лідера;

- студентки найчастіше серед мотивів лідерства обирали мотив афіліації, а студенти – мотив влади. Тобто для жінок роль лідера дозволяє розширити коло знайомств з новими людьми та застосовувати співробітництво (орієнтація на когось), а для чоловіків лідерські якості спонукають до використання влади та домінування у різних сферах життя (орієнтація на себе);

- у чоловіків, особливо лідерів, рівень прагнення до успіху є вищий у порівнянні з жінками;

- у жінок-лідерок рівень страху відкидання та прагнення прийняття, як складові мотивації афіліації, є вищими ніж у чоловіків-лідерів, проте мотивація досягнення найбільше виражена у чоловіків-лідерів;

- у лідерів чоловіків та жінок більше розвинуті лідерські здібності, ніж у тих, хто не приймає активну участь у студентському самоврядуванні. При чому студенти-лідери проявляють маскуліність, мають високу мотивацію досягнення, схильні до ризику та орієнтовані на себе; студентки-лідерки проявляють маскуліність та демократичний стиль лідерства;

- студенти-лідери найчастіше обирають спрямованість особистості на себе, а студентки-лідерки – спрямованість на діяльність;

- серед студентської молоді переважають андрогінні особистості, проте у лідерів, згідно досліджень, показник тяжіє до маскулінного.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку є розробка та апробація тренінгу розвитку мотивації до лідерства у студентів університету, враховуючи гендерні відмінності.

1. Зубрицька-Макота І. В. Психодіагностика : навч.-метод. посібник. Львів : СПОЛОМ, 2013. 112 с.
2. Карелин А. А. Большая энциклопедия психологических тестов. Москва : Эксмо, 2007. 416 с.
3. Лідерські якості передаються спадково. URL: <http://dobryjlikar.com/news/201701/2025-liderski-yakosti-peredayutsya-spadkovo>.
4. Ляхович Т. Р. Гендерні особливості мотивації до лідерства у студентської молоді : теоретичний аспект. URL: <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/art/4913>.
5. Реан А. А. Психология изучения личности : учеб. пособие. Санкт-Петербург : Изд-во Михайлова В. А., 1999. 288 с.
6. Селезнева Е. В. Лидерство : учебник и практикум. URL: <https://stud.com.ua/34116/medzhment/liderstvo>.
7. Фетискин Н. П., Козлов В. В., Мануйлов Г. М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. Москва : Изд-во Ин-та Психотерапии, 2002. 490 с.
8. Чуйко О. М., Куравська Н. В. Гендер і кар'єра : навчальний посібник / ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника». Івано-Франківськ : Супрун В. П., 2019. 364 с.

References

1. Zubrytska-Makota, I.V. (2013). *Psykhodiagnostyka: navch.-metod. posibnyk*. Lviv: SPLOM. [in Ukrainian].
2. Karelin, A.A. (2007). *Bolshaya entsiklopediya psihologicheskikh testov*. Moskva: Eksmo. [in Russian].
3. Liderski yakosti peredaiutsia spadkovo [Leadership qualities are inherited]. *dobryjlikar.com*. Retrieved from <http://dobryjlikar.com/news/201701/2025-liderski-yakosti-peredayutsya>

- spadkovo. [in Ukrainian].
4. Liakhovych, T.R. (2019). Henderni osoblyvosti motyvatsii do liderstva u studentskoi molodi: teoretychnyi aspekt [Gender peculiarities of motivation for leadership in student youth: theoretical aspect]. Retrieved from <http://conferences.neasmo.org.ua/uk/art/4913>. [in Ukrainian].
 5. Rean, A.A. (1999). *Psihologiya izucheniya lichnosti [Psychology of the study of personality]*. SPb.: Izd-vo Mihaylova V.A. [in Russian].
 6. Selezneva, E.V. *Liderstvo [Leadership]*. Retrieved from <https://stud.com.ua/34116/menedzhment/liderstvo>. [in Russian].
 7. Fetiskin, N.P., Kozlov, V.V., & Manuylov, G.M. (2002). *Sotsialno-psihologicheskaya diagnostika razvitiya lichnosti i malyih grup*. Moskva: Izd-vo Instituta Psihoterapii. [in Russian].
 8. Chuyko, O., & Kuravska, N. (2019). *Hender i kariera [Gender and Career]*. DVNZ «Prykarpatskyi natsionalnyi universytet im. V. Stefanyka». Ivano-Frankivsk: Suprun V.P. [in Ukrainian].

УДК 159.942.5

doi: 10.15330/psp.24.68-76

Оксана Лютак, Оксана Федик

ЩАСТЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

У статті проаналізовано соціально-психологічні чинники щастя на індивідуальному та соціальному рівнях загалом, і в українському суспільстві зокрема. Соціально-психологічна природа феномену «щастя» полягає у забезпеченні функції сімейного щастя, соціального благополуччя і психологічного здоров'я українських громадян. Особливу увагу звернено на феномен сімейного щастя як важливого чинника психологічного благополуччя людини. У контексті проблеми сімейного щастя автори розглядають питання сексуальності особистості як його важливої складової.

Ключові слова: чинники щастя, сімейне щастя, соціально-психологічне благополуччя людини, сексуальність особистості.

The article analyzes the social and psychological factors of happiness at the individual and social levels in general, and in Ukrainian society in particular. Human happiness is rightly considered not only personal but also social value. The study of this phenomenon is especially relevant for Ukraine, as military actions in the East, growing suicidal sentiment of the population, the flow of manipulative influences through the media, the spread of nihilism among young people, and many other unhealthy tendencies in society testify to the state of mass psychological distress. And every person's happiness becomes the basis of the national security of the country.

Seven important factors of happiness of modern Ukrainians are singled out. This is a person's health, age, family and relationships, level of material well-being, level of education, job satisfaction and the possibility of further self-realization.

It also reflects the phenomenon of family happiness as an important factor in a person's psychological well-being. Satisfaction with family relationships and intimate life is the most significant stable factor of happiness. In the traditional culture of the Ukrainian people, the intimate life of the family, the sexuality of man and woman played a minor role.

In the context of the problem of family happiness, the authors consider the issue of personality sexuality as its important component. Human sexuality is not just a biological instinct, but a complex biophysiological and psychosocial and cultural phenomenon, an important sphere of social, family and personal life. In the twentieth century. European culture has recognized the physiological, social and psychological value of sexuality, the human right to sensual pleasure,